beeld heel het wezen en leven en lot en heil van de kerkeGods voor oogen te zien!

Dat we dan toch maar schapen der kudde wilden wezen en noch ooit dien Herder noch ooit de aanhoorigheid tot zijn kudde vergaten!

Het is zoo, een schaap geldt voor onnoozel en een schaap is weerloos en hulpeloos.

Maar is er zoo ook niet een erkentenis van eigen geestelijke blindheid en hulpeloosheid en weerloosheid, waartoe het bij u komen *moet*, zult ge in de kudde Christi eene plaats vinden?

Een schaap der kudde te zijn, o, het klinkt vernederend, en toch dát juist is het wat uw Herder van u vraagt.

KUYPER.

Amsterdam, 2 September.

Mogen we ons eene opmerking veroorloven?

Een tamelijk groot getal van gereformeerde belijders is op dit oogenblik nog levende onder de Synodale Hiërarchie.

Deze broeders hebben jaren lang met ons beleden, dat de invloed der Synodale kerkregeering, gelijk die sinds 1816/52 heerscht, aan den bloei der kerk in den weg staat, en om een oordeel Gods roept.

Sommigen hunner riepen dit nog luider uit dan wij; getuigden daarvan op vergaderingen en op den kansel; en schaarden zich op alle manier aan de zijde dergenen, die tegen het Synodaal bedrijf opkwamen.

Nu zullen deze broederen toestemmen, dat hetgeen sedert 4 Januari 1886 geschied is, op een wijze als dusver nooit de wanstaltigheid van dit Synodaal Bestuur heeft doen uitkomen.

Een kerkbestuur, dat de wolven spaart en de herders met de schapen uitwerpt, kan ook in hun oog geen genade vinden. Integendeel ze moeten inzien en er voor uitkomen, dat het wezen en het karakter der Synodale Besturen nog veel wreeder en onchristelijker openbaar is geworden, dan zij het ooit, in hun warmste oogenblikken, onder een klagen en bidden tot God, voor de gemeente hebben afgeschilderd.

Nu verklaren deze broederen, en we leggen ons daar een oogenblik bij neer, dat ze den door ons ingeslagen weg niet den waren vinden, en de feiten voegen er bij, dat ze zonder ons hulpe te bieden, hun broederen voor hun oogen hebben laten atmaken.

Nu dit zij zoo, al blijft het een raadsel hoe men dit én met zijn verleden én met zijn liefde voor de broederen ooit kan rijmen.

Doch aangenomen nu, dat dit is vrij te pleiten, dan zou men zeggen, moesten deze broederen *dan toch iets anders doen*.

Doch neen, ze doen *niets*.

Ze zitten rustig neder onder al wat over de kerk gaat, en laten de Modernen en Groningers en Irenischen het woord alleen hebben.

Het is letterlijk, *of er geen Gereformeerden onder de Synodale Hierarchie zijn achtergebleven*.

Men hoort *niets* van hen.

En dit nu kan toch niet duren.

Ze dienen positie te nemen. Ze behooren, zij het dan h. i. op betere wijs dan wij, den strijd weer op te vatten. Ze kunnen en mogen niet door eenvoudig den doove te spelen, hun eigen verleden een slag in het aangezicht geven, en voor de toekomst zelve alle vertrouwen ontzeggen aan hun toornend woord.

Een uiterst pijnlijken indruk heeft het deze week te Amsterdam gebeurde gemaakt.

Men weet wat er geschied is.

Tegenover den Kerkeraad der „doleerenden" handhaaft zich daar met behulp van de politie en den sterken arm nog altoos een Synodale Kerkeraad.

Niet dat er alzoo *twee* kerken ontstonden.

o, Neen, het is de ééne zelfde Gereformeerde kerk, die er van 1578 af bestond; maar in die ééne kerk, nu reeds 175,000 zielen tellend, staan nu *twee* Kerkeraden tegenover elkander.

De ééne, *de oude Kerkeraad*, die nog bijna geheel saamgesteld is als voor drie jaren, en die op 16 December des vorigen jaars van Kerkenorde veranderde. En daarentegen *een nieuwe Kerkeraad* die voor het meerendeel uit geheel ongewoon personeel bestaat, en nu poogt de heerschappij van de Haagsche Synode over en in deze kerk te handhaven

In den *ouden* Kerkeraad verschijnen thans alleen belijders der Gereformeerde religie. In den *nieuwen* Kerkeraad zitten naast elkander Moderne, Groningers, Irenischen en Gereformeerden broederlijk bijéén.

Beide Kerkeraden hebben nu een dienst des Woords en der Sacramenten ingericht.

In dien van den ouden Kerkeraad houdt men zich nu aan Gods Woord. Namens den nieuwen Kerkeraad treedt allerlei op. Nu eens Ds. Ternooy Apèl, dan Ds. Lütge; nu eens Ds. Laurillard en dan weer Ds. Hogerzeil; 'smorgens Ds. Berlage en 'savonds Ds. Krayenbelt. En zoo door.

Had nu de politie er zich buiten gehouden, en ware geen geweld tusschen beiden gekomen, dan zou dit *geestelijk* geschil ook vanzelf langs *geestelijken* weg zijn oplossing hebben gevonden.

Ieder ware dan vrij geweest, om zelf te beoordeelen, bij welken Kerkeraad de merkteekenen van echtheid naar het Woord van God zijn en het meëlevend deel der kerk, dat zelfs nu voor het grooter deel niet aarzelt om den ouden Kerkeraad te erkennen, zou allengs de ongeestelijke positie van den nieuwen Synodalen Kerkeraad voor aller oog hebben doen uitkomen.

Nu echter wierd deze *geestelijke* oplossing verhinderd. Overmacht kwam tusschen beiden. Met geweld wierd gedreigd. En zoo ontstond de toestand, dat de kerkgebouwen en stichtingen en kapitalen der gemeente bijna geheel in handen van den nieuwen Kerkeraad kwamen, en de oude Kerkeraad geheel leven moest van de macht van het Woord en de macht der liefde.

En zoo was het dan gebeurd, dat ook de *acht* Diaconiescholen der gemeente, met hare fondsen, feitelijk in de macht van den nieuwen Kerkeraad raakten.

Die diaconiescholen waren gelijk men weet, de roem en de eere der gemeente.

Zij bloeiden uitnemend.

Het onderwijs kreeg er allen lof en de sprake die er van uitging was een perel te meer aan de kroon van het onderwijs, op de school met den Bijbel.

Vooral de jongere hoofdonderwijzers handhaafden den roem dier scholen met eere, en de Commissie oogstte steeds lof in voor haar uitnemende keuze.

In de scholen van een *gereformeerde* kerk, stonden nu aan het *hoofd* kundige, vaardige, en ook *gereformeerde*, onderwijzers.

Doch zie, juist omdat deze hoofdonderwijzers zoo degelijke, kundige en goedgereformeerde mannen waren, sprak het dan ook schier vanzelf, dat ze den ouden Kerkeraad huldigden, en met den nieuwen Kerkeraad in den Dienst des Woords om der conscientie wille niet konden meëgaan.

Dus ijverden ze voor en kerkten ze bij de Doleerenden.

En zie dit enkele feit, dat deze mannen broeders, trouw aan het beginsel, waarvoor ze geroepen waren, en als mannen van karakter voor geen offer terugdeinzend waar het hun overtuiging gold, zich voor de reformatie der aloude kerk van Amsterdam hadden verklaard en voor die reformatie hadden geijverd, dit enkele feit heeft nu mannen als Krayenbelt, Deetman, Geselschap en Van der Horst en wie meer met hen in de schoolcommissie van den nieuwen Kerkeraad zitten, kunnen bewegen, om deze Christelijke onderwijzers, deze trouwe mannen, die ze zelven eens hielpen benoemen, met 31 December a. s. *zoo maar met vrouw en kinderen broodeloos op straat en naakt aan den dijk te zetten*.

Dat ook tal van hulponderwijzers in dit lot deelden, verergert het geval nog.

En wat het zeerst doet en het meest krenkt is het feit, dat deze trouwe mannenbroeders, die het warmst geijverd hebben, om gereformeerde predikanten naar Amsterdam te helpen beroepen, nu door dezelfde mannen op straat worden gezet.

Metterdaad, het is ontzettend!

Zóó, zóó ver gaat dan de kerkelijke partijhaat!

Wenscht men nu deze schrikkelijke daad zooveel doenlijk te vergoelijken, dan behoort men te vragen, hoe de heeren Van der Horst en Geselschap, die deze afzettingsbullen teekenden, dit ongehoord bedrijf verdedigen.

Natuurlijk moet men dan beginnen met zich op *hun* standpunt te plaatsen, en voor het oogenblik rusten laten, wat men tegen dit standpunt zelf heeft in te brengen.

Welk nu is dit standpunt?

Zie het uit den inhoud van de bul zelf. Ze luidt aldus:

Amsterdam, 26 Aug. 1887.
Den Wel Edelen Heer . . . . .
hoofdonderwijzer alhier.

Wel Edele Heer!

De Commissie tot het bestuur van de Diaconiescholen, van den kerkeraad der Ned. Herv. gemeente alhier het berigt ontvangen hebbende, dat gij niet langer behoort tot de Nederlandsche Hervormde kerk; terwijl volgens art. 50 van ons Huishoudelijk Reglement een onderwijzer onzer scholen lid dier kerk behoort te zijn, ziet zich gedrongen u met uit⁰. Dec. e. k. uit uwe betrekking te ontslaan gelijk zij doet bij dezen.

Alleen dan zou zij u als haar onderwijzer kunnen behouden wanneer haar vóór 1 Sept. uit een schrijven des kerkeraads blijken mogt, dat gij u bij hem weder als lid der Nederlandsche Hervormde kerk hebt laten opnemen.

Namens [de] Commissie voorn.
(was get.) P. C. v. d. HORST,
Voorzit.
W. J. GESELSCHAP,
L. Secret.

Het standpunt is dus:

1⁰. Deze Christelijke onderwijzers behoorden toen ze benoemd werden tot de Synodale kerk; 2⁰. sinds zijn ze uit deze Synodale kerk uitgezet; 3⁰. het reglement eischt, dat onderwijzers der Diaconiescholen leden der Synodale kerk zijn. Derhalve *moesten* we ze wel ontslaan.

Hoe nu is hierover te oordeelen?

Ons dunkt alzoo: Indien deze heeren zich op het bureaucratisch-synodale standpunt derwijs stellen, dat ze zelfs geen rekening houden met de besliste gelootsovertuiging van hun tegenstanders, dan ja, is er iets voor te zeggen, dat zij deze Christelijke onderwijzers niet langer als leden der kerk erkennen.

Oordeelen ze daarentegen, gelijk ze wel doen moesten, dat over de vraag, wie thans tot de Gereformeerde kerk behoort, door kundige, vroede en vrome mannen zeer onderscheiden geoordeeld wordt, dan hadden zij, als gereformeerde belijders hier, waar het mannen van erkende overtuiging, eens hun eigen uitverkorenen, gold, achter deze vraag een vraagteeken behooren te plaatsen.

Maar ook al neemt men aan, dat we hierin miszien, dan nog is hun conclusie *onfuist*.

Wie toch had dat reglement gemaakt, waarin stond, dat de onderwijzers bij hun optreden leden der Synodale kerk moesten wezen, en *aan wie stond de macht om dit des vereischt te veranderen?*

Immers *bij hen zelven*.

Hadden zij, met het oog op den onzekeren toestand; ziende op de ergernis die ze geven zouden; en op menschelijke wijze rekenende met wat ze broederen gingen aandoen; voorgesteld: *aan de Commissie machtiging te verleenen, om c. q. hierop uitzonderingen toe te laten*, dan ware alles gered geweest.

Zoo kalm en nuchter mogelijk, zelfs van hun eigen standpunt de zaak beoordeelende, kunnen we dus tot geen andere conclusie komen, dan dat deze heeren zonder noodzaak en zonder gerechtvaardigd te zijn, tot deze stuitende hardheid overgingen.

Deze onbegrijpelijke hardheid zal dan ook hare gevolgen hebben, heel anders dan deze heeren dachten.

Waar we, gedachtig aan een vroeger met deze heeren saâm doorleefd verleden, nog bijvoegen: Komt dan nooit voor de conscientie dezer heeren de vraag op, of een loop der zaken, die hen er toe brengt, om zóó broederen te bejegenen, niet juist daardoor van achteren blijkt, *niet goed voor God te zijn?*

Let er toch op, hoeveel ergerlijks hier samenloopt. 1⁰. Het reglement zegt wel dat de onderwijzers bij hun optreden leden der Kerk moeten zijn, maar zegt met geen woord, dat zij, eenmaal benoemd zijnde, te ontslaan zijn, zoo ze dit radicaal verloren. Eene onderscheiding, die geen eerlijk jurist voorbij kon zien.

2⁰. Deze zelfde Commissie die thans onbarmhartig en meedoogenloos deze tien Christelijke onderwijzers naakt aan den dijk zet, heeft meer dan één onderwijzer op diezelfde scholen, die tot de Christelijke Gereformeerde Kerk behoort.

3⁰. Er wordt niet eens een *eervol* ontslag gegeven. Een eerlooze schurk kon niet hondscher bejegend zijn.

4⁰. Zelfs wordt er geen woord gesproken over hun dusver aan de scholen bewezen diensten.

5⁰. Dat ontslag is hun thuis gezonden, twee dagen nadat ze bij de Commissie waren geweest, zonder dat deze er een woord van repte, maar bij monde van Ds. Krayenbelt nog met hen in het gebed ging.

Wat dunkt u, is *onbarmhartig* hier een te sterk woord?

Van het Kerkelijk ambt.

II.

Wie over het kerkelijk ambt meê wil spreken, behoort vooraf duidelijk te verklaren, wat hij onder het woord „ambt" verstaat. Verzuimt men dit, dan spreekt men in den wilde, en is buiten staat om in het kruisvuur van woord en tegenwoord, de klem van zijn betoog voelbaar te maken; ja, ten leste zelfs buiten staat, om den draad van zijn eigen betoog weer te vinden.

Er zijn er, die het begrip van „ambt" beperken willen tot de hoogere staatsbetrekkingen. Dit echter gaat niet op.

Onze oude Gouverneur-Generaals te Batavia waren niet in eenig staatsambt ingezet, maar aangesteld door de Oost-Indische Compagnie; en toch zal niemand aarzelen, om te erkennen, dat ze metterdaad een „ambt" bekleedden, en een veel gewichtiger ambt zelfs dan een „gecommitteerde te velde" onder de Staten.

Oorspronkelijk waren de oude Universiteiten vrije stichtingen, wier hoogleeraren niet door den Staat benoemd werden, en toch is er nooit aan getwijfeld, of hun professoraat was een ambt.

En nog heden ten dage zijn in Amerika alle kerken vrije kerken en brengt toch het spraakgebruik mede, dat deze alle, voor zoover ze niet independentistisch zijn, het ambt op heur erve eeren.

Aan het Staatsgezag op zichzelf hangt het ambt dus *niet*.

Toch kan ook omgekeerd weer niet gezegd, dat *alle* betrekking of alle beroep een *ambt* is.

Immers, wie sprak ooit van het „ambt" van bakker, of ook van het „ambt" van klerk op een kantoor.

In het denkbeeld van „gezag over anderen" zonder meer ligt het begrip van ambt evenmin; want een schuitenvoerder op een pink heeft zeer zeker zeggenschap, autoritair zeggenschap zelfs, over de bemanning, zoo visschers als matrozen, en toch wie vereerde zijn stuurmanschap ooit met den eeretitel van het *ambt*?

Een directeur op een kostschool, en zelfs tot op zekere hoogte, een gouverneur, en een kinderjuffrouw, hebben zeker zeggenschap over de hun toevertrouwde jeugd, zonder dat daarom iemand van het *ambt* van een kostschoolhouder of kinderjuffrouw zal gewagen.

En nog minder mag een „ambt" met het gewone beroep van ambacht, nering of bedrijf verward.

»Ambacht" en „ambt", hoewel in oorsprong verwant, hebben in hoogeren zin niets met elkaar gemeen.

Noch de opperman noch de smidsknecht, zal ooit iemand zeggen dat een ambt bekleeden.

Wil men daarom tusschen de begrippen van beroep, ambacht, bedrijf en dienst eenerzijds, en dat van ambt anderzijds een soort grenslijn trekken, dan dient veel dieper in het wezen van het ambt ingedrongen.

En dan meenen we, als karakteristiek voor het wezen van het *ambt* te moeten wijzen op de navolgende kenteekenen.

Ten eerste geldt dit als kenmerk:

Het ambt wordt geboren uit de noodzakelijkheid, om voor de uitoefening van Godswege over anderen ingestelde macht, de hulp van menschen aan te wenden.

Op het *van Godswege* valt hier de nadruk. Er is geen *ambt* of er moet een macht over menschen *van Godswege* uitgaan.

Toch is deze bepaling op zichzelve niet voldoende.

In het paradijs, waar God zelf rechtstreeks de menschheid regeerde, is nog geen spraak van een ambt.

Denkt ge u een kleinen staat, waar de vorst heel het volksbelang in eigen persoon verzorgde, dan zou er buiten den vorst ook geen ambt in zulk een miniatuurstaat ontstaan.

Wel komt daarentegen het ambt op, zoodra de regent van een land niet bij machte is, om zelf in eigen persoon overal bij te zijn en elk belang te verzorgen. Dan toch behoeft hij *organen*, door wie hij zich verveelvuldigen kan. En zoodra deze deeling van taak, niet maar bij stukwerk losweg toegaat, maar vaste regeling ontvangt en tot vaste verdeeling van de regeertaak leidt, begint elk zulk deel van de regeertaak den oorsprong te geven *aan een ambt*.

Het is dan welbezien altoos de bij Godes gratie regeerende vorst, die het zelf moest doen in eigen persoon, maar om zijn beperktheid het niet zelf doen kan, en nu, opdat het toch gedaan of beter gedaan worde, *vaste organen* schept door wie hij dit werk, als deed hij het zelf, volbrengen laat.

Naarmate nu of het land of in dat land de regeertaak zich uitbreidt, zal ook de behoefte ontstaan aan *meerdere* organen. Zoo zal het getal ambten, en het getal van bekleeders van die ambten zich gestadig uitbreiden. Maar hoe breed het ook in zijn vertakkingen uitgroeie, nooit werkt in al deze ambten iets anders dan de ééne en ondeelbare vorstelijke macht, die hem van Godswege is opgelegd.

Wel doet zich soortgelijk geval ook voor op een fabriek of in een groot magazijn, of een uitgebreid kantoor; maar bij deze takken van menschelijke werkzaamheid komt daarom nooit van een *ambt* sprake, omdat noch die fabriek, noch dat kantoor in het leven traden met een macht hun door God over anderen gegeven.

Op die fabriek, op dat kantoor heerscht eigenbelang. Ze traden op om geld te verdienen. Niet voor het land, maar voor eigen firma of aandeelhouders. En alle gezag op deze fabriek of dat kantoor door opzichters uitgeoefend, ontstaat alleen *uit contract*. Wie weg wil, gaat weg. Wie komt, onderwerpt zich vrijwillig.

Dat de Universiteiten hierop van oudsher eene uitzondering maakten, is omdat de Universiteiten wel wezenlijk bekleed zijn met een van God uitgaande macht. Ze treden op met de pretentie van *het rijk der waarheid* te dienen. In dat rijk heerschen *van God gegeven wetten* der logica enz. En het is in dien zin, dat men zeer terecht spreekt van een *„priester* der wetenschap." Want al geven we grif toe, dat meniz man van wetenschap tegen de waarheid ingaat, dit is ook het geval met menig vorst die tegen het gezag van God ingaat. Maar de roeping en pretentie blijven niettemin, dat er uitoefening plaats heeft van een macht *over het menschelijk denken* aan de Universiteit, gelijk over *de menschelijke personen* in den Staat, en dat de uitoefening van deze macht gebonden is aan de goddelijke ordonnantiën en niet het eigenbelang of eenig particulier belang, maar *Hem* dient.

Zoo moet ook ten opzichte van onze oude Oost-Indische Compagnie opgemerkt, dat zij metterdaad in de plaats van het Staatsgezag trad, en bij octrooi bekleed was met een macht over de Indische volkeren, die slechts een gewijzigden vorm aanbood van verdeeling van de regeertaak.

Een *tweede* hiermeê saamhangend kenmerk voor het ambt is, *dat het niet strekt om eigen wil door te zetten, maar om zich dienstbaar te stellen aan een hoogeren en algemeenen wil.*

Hierbij echter moet gelet op het onderscheid tusschen *ambt* en *dienst* in lageren zin, dat men het zuiverst uiteen houdt door te onderscheiden tusschen het *orgaan* en het *instrument*.

Een *instrument* wordt geacht willoos te zijn en eenvoudig gebruikt te worden. In een *orgaan* daarentegen werkt een eigen leven, maar een eigen leven, dat zich dienstbaar stelt aan een *gemeenschappelijk* en onderwerpt aan een *hooger* leven.

Een aannemer die polderwerkers voor het heien der palen en opperlieden voor het metselen der muren huurt, rekent met hun kracht en hun arbeidsvermogen, maar toch slechts als door hem gebruikte *instrumenten* die een voudig op bevel uitvoeren wat hij hun gelast.

Een vorst daarentegen, die zich in allerlei ambtsdragers verveelvuldigt, heeft iets heel anders noodig. Wat hij behoeft zijn geen *instrumenten*, maar *organen*.

Hij neemt ze dus als *personen*, die in zijn plaats treden, die hem vervangen, en in wie hij zelf geacht wil worden tegenwoordig te zijn.

Hier is dus noodig een eigen leven, met eigen denken, eigen beleid en eigen wil. En hoever ook zijn gebod en bevel gaat, toch is de eigenlijke uitoefening van hun ambt, *hun* daad, die in hun spontaneiteit oorsprong vindt.

Bij elk ambt zijn dus deze twee geëischt:

Ten eerste, dat de persoon, die het ambt aanvaardt, met bewustheid zijn eigen persoon en wil ten dienste stelle van de hooger macht die hem met dat ambt bekleedt, om, zoo dikwijls hij in zijn ambt optreedt, niet uit eigen naam te handelen, maar wilsuitvoerder te zijn van de macht die hem aanstelde.

Er is geen ambt denkbaar zonder dit kenmerk, en slechts in zooverre wordt een ambt als ambt waargenomen, als de drager er van steeds handelt in het bewustzijn van dien hoogeren, hem opgelegden wil uit te dienen.

Mits, *ten andere*, steeds onder het zooeven reeds genoemde beding, dat hij dit zelf wil, en zich in zedelijken zin, zonder verloochening van zijn karakter, hiertoe gerechtigd acht.

Het doel door die hoogere macht beoogd, moet ook zijn levensideaal zijn. Hij moet in deze onderwerping aan dien hoogeren wil zelf, zonder krenking van zijn persoonlijkheid, kunnen inleven. Geen *machine* mag hij zijn, maar zelf bewust *orgaan* moet hij blijven.

Ten derde, elk ambtsdrager moet dienstvolgens *aangesteld* zijn, tot zijn ambt zijn *benoemd*.

Een ambt kan niet ontstaan uit overeenkomst of contract; ook al zij het dat de aangestelde, schijnbaar in den vorm van contract, zekere voorwaarden laat vaststellen.

Elk ambt is altoos overdraging van een u persoonlijk vreemde macht, die van Godswege op u gelegd wordt. Zelfs dan, als gelijk vroeger veeltijds gebeurde, een ambt gekocht wierd, is het nooit de koopsom die het ambt aanbrengt, maar wordt door dit koopcontract alleen de persoon vastgesteld en aangewezen, op wien nu daarna eerst het ambt en de macht van het ambt gelegd wordt.

Als een volk het recht heeft zelf zijn ambtenaren te benoemen, gelijk dit in Amerika, en deels in Engeland het geval is, dan is het daar nog volstrekt niet het volk, dat door zijn keuze die macht oplegt, maar zelf alleen den persoon aanwijst, op wien nu voorts daarna eerst door zijn installatie de macht gelegd wordt.

Ten vierde, de opgelegde macht, waarmeê de drager van het ambt bekleed wordt, moet altoos *macht van Godswege* zijn, al is die ook nog zoo afgeleid, en door nog zoo veel kanalen hem toegevloeid.

Een vereeniging op zichzelve kan geen *ambt* scheppen. De directeuren van een assurantie- of gas- of waterleiding-maatschappij bekleeden geen ambt.

Er is nooit een ambt of er moet een rechte lijn van dat ambt naar Gods souvereiniteit loopen.

Immers er is bij het ambt altoos sprake van gezag door den ééne mensch over den anderen uitgeoefend. En dat gezag bezit niemand krachtens zijn menschelijk bestaan. Zelfs de vader of moeder niet over hun kinderen.

Alleen God heeft van nature gezag over al zijn schepselen en dus ook over ons menschen.

En langs welk kanaal of orgaan Hij, de Heere, nu ook dat gezag doe afvloeien, daar is gehoorzaamheid plicht en is hij die ze afeischen mag en moet, ambtsdrager.

Ook een vereeniging kan dus ambten scheppen, mits die vereeniging geen toevallige, maar een noodzakelijke zij, en krachtens haar souvereiniteit in eigen kring, metterdaad zelve orgaan van eenige deel van de mogendheid des Heeren zij.

Ten vijfde, zij opgemerkt, dat het karakter van *ambt* bij deze organen daar ophoudt, waar de persoonlijke verantwoordelijkheid voor het beleid der zaak een einde neemt.

Een portier aan het ministerieel bureau bekleedt geen ambt en evenmin een kopiist op het parket.

Want wel hebben deze persoonlijke verantwoordelijkheid voor het hun opgedragen werk, maar deze verantwoordelijkheid raakt niet den gang en het beleid op het ministerieel bureau noch den gang van hetgeen het parket beslist als zoodanig.

Ten zesde voegen we hier aan toe, dat het *ambt* den *persoon* en niet een *deel van zijn tijd* vraagt.

Het is zoo, sommige ambtsdragers, b. v. de President van menige republiek worden voor een bepaald aantal jaren aangesteld, maar dat zijn uitzonderingen, en de regel is, dat wie een ambt aanvaardt, als *persoon* wordt opgeëischt, en geacht wordt zijn levensexistentie voor dit ambt beschikbaar te stellen.

Hij mag daarom wel andere dingen ook doen, maar toch slechts als bijzaak. Zijn ambt is zijn werkkring, waar hij aan toebehoort en dat recht op hem heeft.

Het lidmaatschap zelfs van een Staatscommissie is daarom geen ambt, wijl het slechts tijdelijk en voorbijgaande is.

In het ambt ligt het duurzame, het blijvende. Het is een heilige dienst in het machtig raderwerk, waarmeê de Heere onze God een volk drijft in al zijn levensuitingen.

Waar *ten zevende*, en hiermeê zal de onderscheiding van *ambt* en *niet*-ambt genoegzaam voltooid zijn, nog bij komt, dat het *ambt* niet om *loon* maar uit *toewijding* moet bediend worden.

Bij het ambt is niemand er van af met om loon te werken. Hij dient uit *toewijding*, en het traktement of salaris is geen *loon*, maar slechts middel tot levensexistentie; wijl het billijk is dat de hoogere macht die zijn leven in dienst neemt, dat leven ook verzorge.

Vandaar het *onbezoldigd* ambt, wat eigenlijk het hoogste en ware ambt is.

En alle bezoldiging in het ambt mag dan ook nooit andere strekking hebben, dan om te zorgen, dat de waarneming van het ambt uit gebrek en nooddruft niet lijde.

Nu zijn deze eischen natuurlijk bij hoogere en lagere ambten zeer verschillend; maar maatstaf mag hierbij nooit vraag en aanbod zijn.

De eischen van het *ambt* zelf geven den eenig juisten maatstaf aan.

En ook.

Wie om loon dient, ontving, zoo hij zijn loon heeft, al wat hem toekwam. De ruil van dienst en geld is voleind.

Maar zoo is het in het *ambt* niet.

Als de drager van het ambt van zijn salaris of traktement geleefd, en met dat leven zich aan zijn ambt gewijd heeft, is hem nog niets vergoed voor wat hij presteerde.

De ware ambtsdrager wacht zijn loon van zijn God.

KUYPER.